



# ABORDAREA INTEGRATĂ – CONSIDERAȚII, POTENȚIAL, LIMITĂRI

## THE INTEGRATED APPROACH – CONSIDERATIONS, POTENTIAL, AND LIMITATIONS

### APPROCHE INTÉGRÉE – CONSIDÉRATIONS, POTENTIEL, LIMITES

Mr.drd. Dumitru GEORGESCU\*

Mediul de securitate contemporan este caracterizat de provocări complexe. Emergența amenințării hibride a determinat creșterea gradului de complexitate și a ambiguității mediului operațional. Pentru a putea face față acestor provocări la adresa securității, este necesară aplicarea sincronizată a instrumentelor de putere. Astfel, conceptualizarea și operaționalizarea unei abordări integrate devin o necesitate. Rezolvarea problemei vicioase a amenințării hibride poate fi facilitată de abordarea integrată.

*The current security environment is characterized by complex challenges. The emergence of hybrid threats has determined an increase in the complexity and ambiguity of the operational environment. In order to cope with these security challenges, it is necessary to synchronize the application of the instruments of power. Therefore, it is imperative to conceptualize and operationalize an integrated approach. Solving of the wicked problem of hybrid threats can be facilitated by an integrated approach.*

*L'environnement de sécurité contemporain est caractérisé par des défis complexes. L'émergence de la menace hybride a accru la complexité et l'ambiguïté de l'environnement opérationnel. Pour relever ces défis de sécurité un déploiement synchronisé des instruments de pouvoir s'impose. Ainsi, la conceptualisation et l'opérationnalisation d'une approche intégrée deviennent donc une nécessité. La résolution du problème épineux de la menace hybride peut être facilitée par l'approche intégrée.*

**Cuvinte-cheie:** mediu de securitate; amenințare hibridă; abordare integrată; abordare cuprinzătoare; securitate.

**Keywords:** security environment; hybrid threat; integrated approach; comprehensive approach; security.

**Mots-clés:** environnement de sécurité; menace hybride; approche intégrée; approche globale; sécurité.

Mediul operațional contemporan este caracterizat de complexitate, volatilitate, incertitudine și ambiguitate<sup>1</sup>. Complexitatea este rezultatul numărului mare de actori și de sisteme care operează în cadrul acestuia și al numeroaselor relații și interdependențe dintre aceștia. Volatilitatea este determinată de instabilitatea acestuia, materializată în schimbări dese și semnificative. Incertitudinea este cauzată de lipsa predictibilității și de imposibilitatea anticipării direcției ori a momentelor schimbărilor.

Ambiguitatea, caracteristica cea mai relevantă din punctul de vedere al necesității adoptării unei abordări integrate, este generată de lipsa clarității privind relațiile cauză-efect<sup>2</sup>. În contextul ambiguității, diferiți actori pot avea opinii diverse privind cauzele unor efecte. Deși aceste efecte sunt percepute într-un mod similar, cauzele lor sunt considerate a fi diferite. Soluția rezultată din însumarea perspectivelor diferite este, probabil, mai apropiată de realitate.

În acest context, Conceptul Strategic pentru Apărarea și Securitatea Membrilor Organizației Tratatului Atlanticului de Nord a reliefat necesitatea adoptării unei abordări cuprinzătoare (comprehensive approach) pentru gestionarea

\*Ministerul Apărării Naționale  
e-mail: [dumitru.i.georgescu@gmail.com](mailto:dumitru.i.georgescu@gmail.com)

eficientă a situațiilor de criză. Documentul, aprobat de reprezentanții de la cel mai înalt nivel ai statelor membre, în urma summitului de la Lisabona, din noiembrie 2010, recunoaște necesitatea și stabilește tranziția de la aplicarea relativ izolată a instrumentului militar la un cadru cuprinzător, în care acesta să fie aplicat, alături de celelalte instrumente ale puterii.

Lecțiile învățate în urma operațiilor desfășurate de NATO, în special, în Afganistan și în zona Balcanilor au evidențiat necesitatea unei abordări cuprinzătoare, din punct de vedere politic, civil și militar, pentru gestionarea eficientă a crizelor. În acest context, Alianța se va implica activ, alături de alți actori internaționali, înaintea, pe timpul și după situațiile de criză, în scopul încurajării analizei, planificării și desfășurării, într-un cadru de colaborare, a activităților și acțiunilor din teren, urmărind creșterea gradului de coerență și eficacitate a efortului internațional în ansamblul său<sup>3</sup>.

Această abordare a fost generată de necesitatea accesării unui spectru tot mai larg de provocări la adresa securității și stabilității, la nivel regional și chiar global.

### Amenințări la adresa securității

Amenințarea convențională, reprezentată de probabilitatea unui atac militar clasic asupra teritoriilor statelor membre ale Alianței, deși considerată redusă, nu poate fi neglijată. În contextul dezvoltării tehnologice semnificative, înregistrate în perioada recentă, au fost dezvoltate și au devenit disponibile capabilități militare avansate. Riscul întrebunțării acestora nu poate fi ignorat, având în vedere consecințele grave și dificil de anticipat și de gestionat. Intenția unor actori statali de a exercita o dominație din ce în ce mai mare la nivel regional și global, prin dezvoltarea de arme nucleare și de distrugere în masă prezintă o provocare continuă și determină o relevanță mai crescută decât oricând a instrumentului militar<sup>4</sup>.

Amenințările convenționale sunt completate de alte provocări la adresa securității statelor membre, precum terorismul, instabilitatea și conflictele la granițele Alianței, precum și dincolo de acestea. Amenințările cibernetice, epidemiile, crima organizată și activitățile sale transfrontaliere (trafic de armament, de persoane și de narcotice) completează tabloul provocărilor la adresa statelor membre și justifică o abordare cuprinzătoare,

pentru realizarea apărării colective prin descurajare, prevenirii și gestionării crizei, respectiv a promovării securității prin cooperare.

Emergența războiului hibrid, ca formă de *întrebunțare sincronizată a instrumentelor de putere, adaptate pentru a exploata vulnerabilități specifice din spectrul funcției societale, în scopul obținerii unor efecte sinergice*<sup>5</sup>, determină creșterea complexității și ambiguității mediului operațional contemporan. Acțiunile specifice acestei amenințări sunt caracterizate, de regulă, de un nivel redus de atribuire (nu pot fi asociate agresorului) și de un nivel redus al intensității (nu pot fi detectate de sistemele țintei). Cumulul eterogen dinamic și complex de amenințări se materializează în acțiuni multiple, sincronizate sau nu, care provoacă efecte interdependente.

O reprezentare a amenințărilor specifice mediului de securitate actual este redată în Figura 1. Astfel, asigurarea securității în mediul operațional contemporan este sinonimă cu gestionarea unui amestec complex de amenințări – militare, hibride, atacuri cibernetice, epidemii, terorism și criminalitate organizată transfrontalieră.

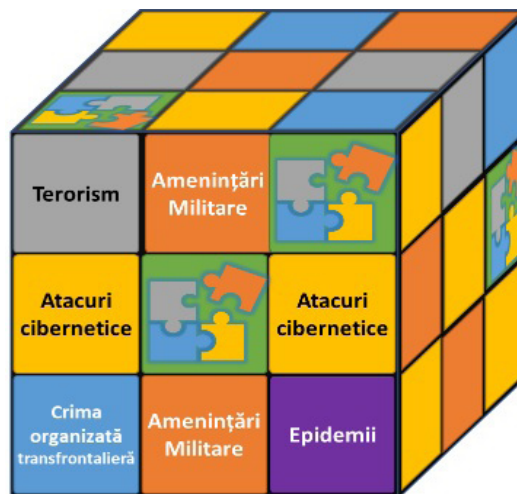


Figura 1 Amenințările specifice mediului de securitate contemporan<sup>6</sup>

### Abordarea cuprinzătoare – origine conceptuală a abordării integrate a securității, în contextul manifestării amenințărilor hibride

În perspectiva implementării, la nivelul militar al NATO, a conceptului strategic, aprobat în noiembrie 2010, a fost elaborată Directiva de Planificare Operațională Cuprinzătoare.



În cadrul acestei directive, sunt menționate patru instrumente ale puterii – militar, politic, economic și civil. Instrumentul militar se referă la aplicarea puterii armate, incluzând amenințarea sau folosirea forței letale sau nonletale pentru a constrânge, a descuraja sau a înfrânge un adversar, prin dezorganizarea sau distrugerea capacităților sale critice militare sau nonmilitare. Instrumentul politic presupune utilizarea mijloacelor politice, în special din domeniul diplomatic, pentru cooperarea cu diferiți actori, în scopul influențării adversarilor ori realizării unor condiții avantajoase.

Instrumentul economic vizează inițiative, stimulente sau sancțiuni, care urmăresc controlul fluxului de bunuri și servicii, precum și sprijinul financiar al actorilor statali și nonstatali implicați în criză. Instrumentul civil vizează domeniile juridic, ordine publică și impunerea legii, educațional, informare publică și infrastructură, care asigură accesul la servicii de bază (sănătate, alimentație, energie electrică, apă potabilă)<sup>7</sup>.

În doctrina americană, există o perspectivă ușor diferită asupra instrumentelor puterii – acestea sunt diplomatic, informațional, militar și economic, la care se face referire prin acronimul DIME. Instrumentul diplomatic vizează interacțiunea cu actorii statali sau nonstatali pentru realizarea unor înțelegeri și acorduri care să permită coabitarea părților, în ciuda intereselor divergente. Instrumentul informațional privește crearea, exploatarea și, în anumite situații, dezorganizarea cunoașterii. Prin aplicarea acestui instrument, se urmărește atât protejarea propriei capacități de a obține și de a utiliza informații, cât și diminuarea sau dezorganizarea ei, în cazul adversarilor. Instrumentul militar presupune amenințarea folosirii forței, folosirea forței sau facilitarea folosirii forței de către alt actor, în scopul promovării propriilor interese. Instrumentul economic se concentrează pe promovarea sau zădărnicierea atingerii unui climat de prosperitate<sup>8</sup>.

Deși acronimul DIME descrie instrumentele puterii naționale, în viziunea americană, de multă vreme, există tendința de a granula suplimentar opțiunile pe care strategii și creatorii de politici le pot întrebuința. Astfel, prin introducerea unor domenii, precum financiar, informații, drept și dezvoltare, acronimul DIME se transformă în MIDFIELD<sup>9</sup>. Se obține, astfel, un focus mai îngust al instrumentelor de putere națională.

Pentru a analiza abordarea cuprinzătoare din perspectiva NATO și, ulterior, UE, respectiv pentru a descrie abordarea integrată a securității, vor fi folosite un set de cinci caracteristici – multi-instrumentalitate, multifazare, multistratificare, multilateralitate și multidirecționalitate.

Patru dintre aceste caracteristici provin din viziunea Uniunii Europene (UE) asupra abordării integrate, a cincea fiind introdusă suplimentar pentru a răspunde particularităților manifestării amenințării hibride.

În Strategia Globală pentru Politica Externă și de Securitate a UE, sunt menționate caracteristicile unei abordări integrate la nivelul acestei organizații. Astfel, în viziunea UE, abordarea integrată prezintă următoarele caracteristici: multidimensionalitate, multifazare, multistratificare și multilateralitate. Multidimensionalitatea presupune implicarea tuturor politicilor și instrumentelor existente la dispoziția UE pentru prevenirea, gestionarea și stingerea conflictelor.

Multifazarea vizează implicarea în toate fazele conflictelor – prevenire, stingere și stabilizare.

Multistratificarea urmărește acționarea la nivel local, național, regional și global pentru gestionarea conflictelor.

Multilateralitatea se referă la angajarea tuturor actorilor implicați în conflict sau care au un rol în stingerea acestuia<sup>10</sup>. Pentru a evidenția aplicarea sincronizată a instrumentelor puterii de stat specifice acestei abordări, în articol termenul de multidimensional a fost înlocuit cu termenul de multiinstrumental. Această rocadă a termenilor va asigura, totodată, și posibilitatea eliminării potențialei confuzii, cauzate de multidimensionalitatea componentelor mediului operațional. Suplimentar, a fost introdus termenul de multidirecționalitate, pentru a evidenția necesitatea adoptării unei abordări integrate, care să răspundă întregului spectru de amenințări din mediul de securitate contemporan.

Implementarea abordării cuprinzătoare, în viziunea NATO, presupune urmărirea contribuției tuturor actorilor relevanți din mediul operațional la efortul de gestionare a crizelor, pe baza unui scop comun, a unui simț colectiv al responsabilității, a deschiderii și determinării. Implementarea abordării cuprinzătoare a gestionării situațiilor de criză este facilitată prin interacțiunea dintre civili și militari, în cadrul organismelor militare de la

toate nivelurile. La nivel politic și strategic, se pune accent pe construirea unor legături și relații mai strânse cu actorii relevanți, fără a fi afectată autonomia decizională a acestora. La nivel operativ, cooperarea dintre actorii internaționali, regionali și locali în planificarea operațiilor este prioritară. La nivel tactic, comandanții grupărilor de forțe aliate vor realiza o cooperare și o coordonare eficace, în scopul desfășurării acțiunilor militare. În acest fel, se va conlucra cu actori și cu autorități locale și internaționale<sup>11</sup>.

Această abordare are deci un caracter multiinstrumental, în care rolul instrumentului militar este predominant. Acest fapt generează o ușoară limitare a multiinstrumentalității. Implementarea la toate nivelurile a artei militare subliniază caracterul multistratificat al abordării cuprinzătoare, conceptualizate la nivelul NATO. Prin faptul că se urmărește implicarea actorilor relevanți în procesul de gestionare a crizei, este asigurată multilateralitatea acestei abordări. Deși în cadrul abordării cuprinzătoare se dorește armonizarea eforturilor și acțiunilor actorilor relevanți, acest lucru este dificil de realizat. Astfel, multilateralitatea este limitată.

Deoarece abordarea cuprinzătoare vizează toate fazele amenințărilor militare clasice, respectiv a situațiilor de criză, această abordare este multifazată. Totodată, NATO nu poate răspunde activ întregului spectru de amenințări la adresa securității. Astfel, caracterul de multidirecționalitate al acestei abordări este unul redus.

În cadrul Strategiei Globale pentru Politica Externă și de Securitate UE, din 2016, este introdus conceptul de abordare integrată, fundamentată conceptual de cele patru caracteristici, descrise anterior. Astfel, abordarea cuprinzătoare este punctul de origine al conceptului de abordare integrată.

În contextul amenințărilor din mediul de securitate contemporan, dar, în special, al manifestării amenințărilor hibride, necesitatea tranziției de la o abordare cuprinzătoare către o abordare integrată, cel puțin la nivel național, este un imperativ. Contracurarea acțiunilor circumscrise amenințării hibride, care au efecte în multiple planuri ale mediului operațional, necesită aplicarea sincronizată a instrumentelor de putere ale statului, în toate componentele și dimensiunile mediului operațional.

### **Abordarea integrată a securității, în contextul manifestării amenințărilor hibride**

Pentru fundamentarea conceptuală a unei abordări integrate, este necesară adoptarea unui set de instrumente ale puterii de stat. În cadrul modelului care va fi detaliat în continuare, se vor lua în considerare cinci instrumente – militar, economic, diplomatic, informațional și civil – MEDIC. Abordarea integrată a securității presupune aplicarea sincronizată a acestor instrumente, pentru a îndeplini obiectivele subsumate intereselor de securitate.

Abordarea integrată se bazează deci pe existența unui scop unic – asigurarea securității naționale. Acest obiectiv este o prioritate, în contextul în care responsabilitatea primară, de a răspunde amenințărilor hibride, este a națiunii țintă a acestora. NATO este totuși pregătită să asiste orice stat membru în gestionarea amenințărilor hibride<sup>12</sup>. Este deci necesară o abordare a securității care să identifice manifestările amenințărilor hibride și care să asigure un răspuns inițial. Pentru aceasta, având în vedere particularitățile amenințării hibride, este necesară integrarea instrumentelor puterii de stat.

Aplicarea sincronizată a acestor instrumente aduce beneficii în promovarea intereselor de securitate. Mediul operațional este caracterizat de multiple componente și dimensiuni. Pentru înțelegerea acestuia, este adoptată o perspectivă sistemică. Potrivit acesteia, actorii relevanți, indiferent de afilierea acestora – aliați, neutri sau adversi –, reprezintă niște sisteme.

Un sistem este un grup de elemente care interacționează în mod obișnuit sau care sunt interdependente, relaționate funcțional, fizic sau comportamental, formând un tot unitar. Aceste sisteme sunt alcătuite din noduri și legături.

Nodurile reprezintă elementele din interiorul sistemului. Acestea aparțin diferitelor componente și dimensiuni ale mediului operațional.

Legăturile sunt relațiile dintre nodurile aparținând unui sistem sau mai multor sisteme. Acestea reprezintă modul de interacționare și de interrelaționare dintre noduri. Legăturile pot fi tehnice, umane, sociale, funcționale, organizaționale, relații de orice fel între noduri.

Multiinstrumentalitatea abordării integrate vizează posibilitatea înțelegerii relațiilor dintre noduri și sisteme și influențarea nodurilor din diferite componente și dimensiuni ale mediului

operațional. În acest context, se identifică în mod corect particularitățile specifice oricărei situații și se acționează granular, cu eficacitate și eficiență asupra nodurilor critice, pentru schimbarea comportamentului sistemului în direcția dorită. Această caracteristică, de multiinstrumentalitate, face posibilă identificarea vulnerabilităților proprii și pe cele ale adversarului. Protejându-le pe cele proprii, în special în contextul amenințării hibride, este asigurată reziliența necesară. Prin vizarea vulnerabilităților adversarilor care recurg la război hibrid, se creează condițiile înfrângerii acestora și asigurării securității locale, naționale sau regionale.

Caracterul multilateral al abordării integrate se manifestă prin stabilirea unei palete largi de relații între diferiți actori aliați sau neutri, relevanți pentru

Deconflictarea reprezintă interacțiunea dintre doi actori, realizată în scopul evitării interferențelor nedorite ale acțiunilor unuia dintre ei asupra celuilalt.

Coordonarea este definită ca punerea de acord a părților unui tot, îndrumarea în sens unitar a unei serii de activități, desfășurate în vederea aceluiași scop<sup>15</sup>. Coordonarea urmărește eficientizarea relației dintre actori, prin contribuția cu diferite elemente în cadrul unor activități complexe. Cel mai adesea, coordonarea se materializează prin schimb de informații între actori. Cooperarea reprezintă conlucrarea unor entități<sup>16</sup>.

Suplimentar față de coordonare, actorii acționează în comun, în scopul unor beneficii reciproce. Deși obiectivele lor sunt diferite, fragmente din acestea pot fi realizate prin acțiuni

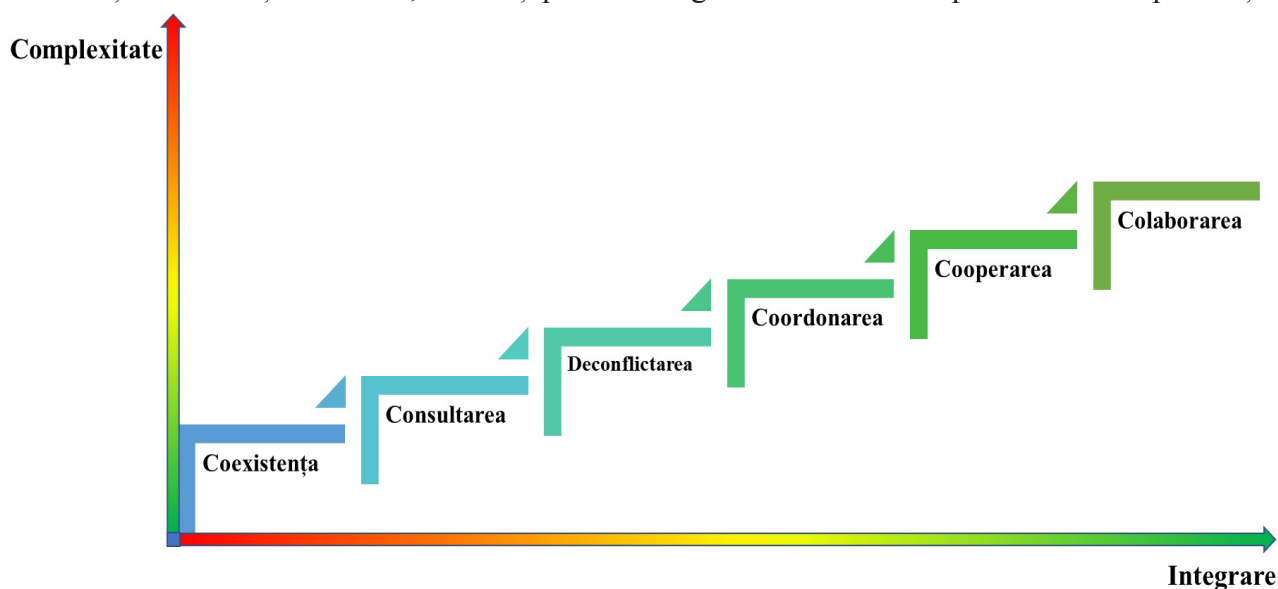


Figura 2 Nivelurile de interacționare între actori<sup>17</sup>

promovarea intereselor de securitate ale unui stat. Tipologia relațiilor dintre acești actori este definită de nivelul de interacțiune dintre aceștia. Acest nivel este dinamic și poate evolua pe timpul procesului de contracarare a amenințărilor la adresa securității.

Nivelurile sunt: coexistența, consultarea, deconflictarea, coordonarea, cooperarea și colaborarea<sup>13</sup>.

Coexistența reprezintă existența simultană a mai multor lucruri, ființe, fenomene<sup>14</sup>. Actorii există în același cadru spațio-temporal, fără a interacționa direct.

Consultarea reprezintă o interacțiune limitată, în scopul schimbului de opinii și păreri între actorii care coexistă.

comune. Responsabilitățile actorilor rămân diferite. Colaborarea vizează participarea, alături de alte entități la realizarea unei acțiuni sau a unei opere care se efectuează în comun<sup>18</sup>. Acest tip de relație se bazează pe obiective comune, pentru diferiți actori. Pentru îndeplinirea obiectivelor comune, aceștia contribuie cu informații și resurse și împart responsabilitățile. Integrarea interacțiunii și complexitatea relațiilor dintre actori cresc odată cu parcurgerea acestor niveluri de interacțiune, conform Figurii 2.

Caracteristica de multilateralitate a abordării integrate trebuie înțeleasă în strânsă legătură cu caracteristica de multistratificare. Integrarea și complexitatea, aferente nivelurilor de interacțiune,

se manifestă între actorii relevanți aliați și neutri, la nivel global, regional, național și local. Rezultă astfel, o multiplicare a manifestării diferitelor niveluri de interacțiune. Dacă la nivel global doi actori pot coexista, la nivel local, în gestionarea unei crize, aceștia se pot consulta sau își deconfectează acțiunile, cel puțin din punct de vedere spațio-temporal.

Multidirecționalitatea abordării integrate reprezintă capacitatea acesteia de a răspunde adecvat și oportun tuturor amenințărilor din mediul de securitate. Amenințările militare sau nonmilitare se pot manifesta individual sau ca dimensiuni ale unei amenințări hibride. Printr-o abordare integrată, se realizează coborârea pragului de detecție a manifestării amenințărilor, ca urmare a identificării mai ușoare a sursei și a cauzei acțiunii și a efectelor acesteia, în toate domeniile mediului operațional. Astfel, se pot identifica amenințările izolate, nesincronizate sau cele sincronizate, ca parte a unui război hibrid, instrumentat de un agresor.

Caracterul multifazic al abordării integrate asigură posibilitatea aplicării sincronizate a instrumentelor de putere, încă din fazele incipiente ale manifestării unei amenințări. În acest mod, se realizează nu doar detectarea din timp a crizelor sau a acțiunilor circumscrise unui alt tip de provocare de securitate, dar și posibilitatea prevenirii acestora sau conțenției și descurajării. Astfel, se asigură nu doar un răspuns eficace, ci și unul eficient, prin reducerea costurilor operaționale.

Conceptualizarea abordării integrate este realizată de caracteristicile sale definitorii – multiinstrumentalitatea, multistratificarea, multilateralitatea, multifazarea și multidirecționalitatea. Crearea unui cadru de colaborare, care să permită implementarea acestui concept, necesită adoptarea unor măsuri procedurale, tehnice, acționale și de nivel cognitiv. Infrastructura tehnică trebuie să faciliteze schimbul de informații dintre actori, pe canale sigure, cu costuri operaționale minime, și să permită implementarea cadrelor procedurale și tehnice, necesare operaționalizării abordării integrate. Astfel, la nivel cognitiv, acceptarea complexității și ambiguității mediului operațional și manifestarea unui nivel suficient de încredere reciprocă sunt condiții necesare, complementare celor de ordin tehnic, procedural și acțional. Indiferent de tipul amenințării, complexitatea, volatilitatea, ambiguitatea și incertitudinea din

mediul operațional impun tranziția către o abordare integrată.

Sincronizarea aplicării instrumentelor de putere (MEDIC) stă la baza conceptului de abordare integrată. Gradul de sincronizare a aplicării instrumentelor militar, economic, diplomatic, informațional și civil depinde de următorii factori: nivelurile la care acestea sunt sincronizate, fazele gestionării crizelor și neutralizării amenințărilor la adresa securității, respectiv modul în care sunt percepuți actorii din mediul operațional și interdependențele dintre aceștia. Totodată, modul omnidirecțional în care senzorii acestor actori identifică acțiunile specifice diferitelor amenințări asigură premisele operaționalizării abordării integrate.

### **Potențialul abordării integrate**

Amenințările hibride au declanșat un val de îngrijorare în rândul organismelor internaționale și naționale, preocupate de asigurarea securității. Aceste amenințări se deosebesc de celelalte prin natura și manifestarea lor.

Prima provocare în gestionarea amenințărilor hibride este detectarea lor. Pentru asigurarea unui răspuns eficace și eficient din partea instrumentelor puterii, este necesară identificarea manifestării acestor amenințări din fazele incipiente. Altfel spus, pentru neutralizarea acestor amenințări, este necesară o avertizare privind manifestarea acestora, care este oportună și care asigură timpul necesar pregătirii și aplicării unui răspuns adecvat. Acest concept este denumit, în literatura de specialitate, avertizare timpurie, prin extinderea semnificației inițiale – notificare din timp asupra lansării sau apropierei unor proiectile, rachete sau platforme purtătoare de armament<sup>19</sup>.

Pe baza avertizării timpurii a manifestării amenințării hibride, se poate realiza conțenția efectelor acțiunilor inițiale, descurajarea acțiunilor ulterioare și, în ultimă instanță, înfrângerea agresorului, care recurge la război hibrid pentru promovarea propriilor interese de securitate.

Deși avertizarea timpurie, în cazul manifestării amenințărilor hibride, este necesară, aceasta este greu de realizat. Una dintre caracteristicile fundamentale a acestor amenințări este aceea că avertizarea timpurie, în cazul amenințărilor hibride, nu este un proces ușor. Acest punct, relativ slab în diagnosticarea indicatorilor politici și economici



care conduc către multe direcții viitoare, asociate sau nu unei amenințări, reprezintă o problemă semnificativă, care trebuie rezolvată<sup>20</sup>.

În prezent, actorii statali care dispun de capacități și de resurse considerabil superioare organizațiilor teroriste au demonstrat abilitatea și intenția de a proiecta amenințări hibride, care vizează aplicarea mijloacelor și capacităților noncinetice, pentru a afecta vulnerabilitățile societăților democratice. Prin amplificarea evazivității, a ambiguității și acționând sub pragurile de detecție ale statelor țintă, angajând instrumente nonmilitare pentru a ataca societatea în ansamblul său, amenințările hibride reprezintă o nouă formă de manifestare a complexității<sup>21</sup>.

Menținerea acțiunilor circumscrise unei amenințări hibride presupune desfășurarea acestora, având în vedere două coordonate. Prima dintre acestea este reprezentată de un nivel redus de atribuire. Cea de-a doua vizează menținerea acțiunilor sub pragul de detecție al statului țintă. Aceste două coordonate asigură realizarea unei surprinderi a instituțiilor și a organizațiilor cu atribuții pe linia asigurării și menținerii securității.

Realizarea unui nivel redus de atribuire a acțiunilor determină nu doar dificultăți în detectarea acțiunilor circumscrise războiului hibrid, ci și posibilitatea unei plauzibilități a negării și delimitării de aceste acțiuni ale agresorului. În acest context, declanșarea unui răspuns imediat de sancționare din partea organismelor multinaționale cu atribuții pe linia securității este foarte dificilă, deoarece un consens la nivelul statelor membre și reprezentanților acestora este foarte dificil de realizat.

Modalitățile de asigurare a unui nivel redus de atribuire sunt diferite. O variantă este reprezentată de folosirea unui actor sursă a acțiunii, care este considerat neafiliat agresorului. În acest context, pot fi folosiți diverși actori, precum organizații nonguvernamentale, companii, formațiuni politice extremiste sau facțiuni radicalizate ale unui grup etnic. Legătura dintre acțiunile acestor actori sursă este dificil de identificat, în contextul unei abordări convenționale a securității.

O altă variantă pe care un agresor hibrid o poate utiliza pentru realizarea unui nivel redus al atribuirii este reprezentată de folosirea influențelor directe și potențiale dintre variabilele mediului operațional.

Pentru a acționa sub pragul de detecție al statului țintă, suplimentar utilizării influențelor directe și potențiale, se pot viza acțiuni reduse, în diferite variabile ale mediului operațional. Acestea implică realizarea efectelor dorite prin asigurarea sinergiei. În locul unei escaladări verticale a intensității acțiunilor, se adoptă o escaladare orizontală în planurile variabilelor mediului operațional. În acest mod, se vizează valorificarea lipsei integrării instrumentelor de putere – MEDIC<sup>22</sup>.

Conceptual, abordarea integrată are un caracter multiinstrumental, multistratificat și multilateral. Caracterul multiinstrumental al acesteia asigură integrarea tuturor instrumentelor puterii. În acest mod, se poate asigura monitorizarea simultană a pragurilor de detecție specifice fiecărui instrument. Astfel, acțiunile din plan militar, economic, diplomatic, informațional sau civil – al serviciilor esențiale la nivel național, care depășesc pragul de detecție specific fiecărui instrument, vor fi identificate.

Multistratificarea abordării integrate asigură integrarea instrumentelor de putere la toate nivelurile – local, național, chiar regional și global. În acest mod, pragul de detecție specific fiecărui instrument poate fi coborât. Această reducere a pragurilor de detecție se realizează controlat, în cadrul tuturor instrumentelor puterii. Rezultatul potențial al multiinstrumentalității și multistratificării abordării integrate este reprezentat de o capacitate de detecție a unor acțiuni izolate care pot fi asociate unei amenințări hibride.

Fără multidirecționalitate, instrumentele acționează sincronizat la toate nivelurile, dar identifică doar acțiuni specifice domeniului fiecăruia. Pentru exemplificare, în acest context, există posibilitatea ca o parte a acțiunilor din dimensiunea economică a unei amenințări hibride să nu fie recepționată de componentele instrumentului economic al puterii, dar să fie identificate de capacitățile celorlalte instrumente. Multidirecționalitatea facilitează integrarea acestora și asigură includerea acestora în setul de acțiuni care pot fi asociate unei amenințări hibride.

Separat, cele trei caracteristici, detaliate anterior, nu pot rezolva problema atribuirii acțiunilor. Contribuția majoră în acest domeniu este realizată de caracteristica de multilateralitate a abordării integrate. Aceasta asigură o perspectivă

a tuturor actorilor, indiferent de variabila sau variabilele mediului operațional în care aceștia acționează. Relațiile dintre acestea pot fi identificate prin realizarea unei cunoașteri comune între instrumentele puterii. Astfel se pot realiza manifestarea unei acțiuni hibride și amploarea acesteia. Toate aceste dimensiuni conduc către caracteristica de multifazalitate a abordării integrate.

Din aspectele prezentate anterior, rezultă faptul că abordarea integrată are potențialul de a asigura identificarea manifestării amenințării hibride și avertizarea timpurie. Totodată, prin sincronizarea acțiunilor capabilităților din diferite instrumente ale puterii sau prin desfășurarea în comun de grupări de astfel de capabilități, constituite special în acest scop, abordarea integrată asigură cadrul gestionării oportune și adecvate a provocărilor la adresa securității, generate de amenințarea hibridă.

### **Limitările abordării integrate**

Totuși, problema identificării manifestării amenințării hibride și avertizării timpurii este o problemă vicioasă<sup>23</sup>. Aceste tipuri de probleme prezintă un set de zece caracteristici:

- nu au o formulare definitivă. Ele nu pot fi formulate într-un mod în care să ofere celui care trebuie să le rezolve datele necesare pentru soluționarea lor. În cazul în care se încearcă o formulare, aceasta depinde foarte mult de ideea prin care se dorește rezolvarea;

- nu permit soluții definitive. Finalizarea eforturilor de rezolvare a acestora nu este o consecință a reușitei, ci, mai degrabă, a atingerii unui nivel acceptabil sau al investirii unui volum de resurse, timp sau efort mai mare decât disponibilul alocat pentru rezolvarea problemei;

- nu au soluții adevărate sau false. Încercările de rezolvare a acestor probleme pot fi mai bune, mai rele sau satisfăcătoare;

- nu există posibilitatea evaluării imediate sau definitive a unei soluții. Există posibilitatea ca unele acțiuni, desfășurate în încercarea de a rezolva problema, să aibă consecințe mai grave decât aspectele pe care încercau să le remedieze;

- fiecare acțiune întreprinsă pentru rezolvarea problemei are consecințe. Fiecare revenire asupra unei decizii anterioare generează dileme și alte probleme potențial vicioase;

- nu au un set de potențiale soluții sau un set de activități sau operații permise. Cursurile de acțiune

sunt determinate de capacitatea de a judeca realist, de disponibilitatea de a accepta ideea din afara tiparelor clasice și de gradul de încredere dintre cei care rezolvă problema și beneficiari;

- au un caracter de unicitate. Între două astfel de probleme, pot exista similarități, dar diferențele dintre ele nu asigură rezultate similare, în cazul adoptării unui curs de acțiune comun;

- fiecare astfel de problemă poate fi considerată un simptom pentru o altă problemă vicioasă;

- discrepanțele asociate acestor probleme pot fi explicate în numeroase feluri. Alegerea uneia dintre explicații determină abordarea pentru rezolvarea problemei;

- cei care încearcă rezolvarea acestor probleme trebuie să conștientizeze că ipotezele formulate nu vor fi confirmate. Mai degrabă, vor fi infirmate cele neadecvate<sup>24</sup>.

În acest context, angajarea în demersul de identificare din timp a manifestării amenințării hibride pare inadecvată și inoportună, chiar sortită eșecului. Evident, această provocare este dificil de rezolvat. Tocmai în această dificultate rezidă valoarea ei operațională și motivul pentru care unii agresori recurg la războiul hibrid. Abordarea integrată nu poate garanta o soluție definitivă și universală pentru asigurarea securității, în contextul manifestării hibride. Ceea ce oferă, în schimb, este cadrul necesar pentru identificarea manifestării acesteia, limitarea efectelor acțiunilor desfășurate și propagarea acestora, precum și pentru descurajarea unor acțiuni viitoare prin reducerea avantajelor, respectiv prin creșterea costurilor operaționale, pentru agresor.

### **Concluzii**

Așa după cum am arătat anterior, abordarea integrată este recomandată în contextul manifestării amenințărilor hibride. Din păcate, niciun mod de implementare a acesteia nu poate fi indicat ca variantă optimă pentru rezolvarea provocărilor de securitate, generate de războiul hibrid. Soluția posibilă este influențată de vulnerabilitățile societății, de posibilitățile statelor, de culturile organizaționale din interiorul instrumentelor puterii și de particularitățile, capabilitățile, resursele și obiectivele agresorului.

Abordarea integrată nu poate oferi o soluție universală, în fața unei astfel de provocări. Abordarea integrată nu este un panaceu operațional.





Nu poate oferi toate răspunsurile și nu poate garanta succesul în gestionarea amenințării hibride.

Valoarea ei este reprezentată de faptul că are potențialul de a asigura identificarea și gestionarea manifestării amenințărilor hibride. Dacă am include adoptarea abordării integrate în setul de caracteristici care definesc problemele vicioase, ultima caracteristică ar descrie-o cel mai potrivit.

Adoptarea abordării integrate nu poate fi confirmată drept ipoteza valabilă, dar are cele mai mici șanse să fie invalidată.

#### NOTE:

1 Judith Hicks Stiehm, Nicholas W. Townsend, *The U.S. Army War College: Military Education in a Democracy*, Temple University Press, 2002, p. 6.

2 [https://www.hbr.org/resources/images/article\\_assets/hbr/1401/F1401C\\_A\\_LG.gif](https://www.hbr.org/resources/images/article_assets/hbr/1401/F1401C_A_LG.gif), accesat la 15.05.2020.

3 [North Atlantic Treaty Organization], NATO, *Active Engagement, Modern Defence - Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization*, 2010, p. 19.

4 *Ibidem*, p. 10.

5 Patrick J. Cullen, Erik Reichborn-Kjennerud, *Multinational capability development Campaign Countering Hybrid Warfare Project: Understanding Hybrid Warfare*, 2017, p. 8.

6 *Concepția autorului*.

7 [Supreme Headquarters Allied Powers Europe], NATO, *Allied Command Operations Comprehensive Operations Planning Directive COPD Interim V2.0*, 2013, pp. 1-9.

8 [Joint Chiefs of Staff], *Joint Doctrine Note 1-18, Strategy*, USA, 2018, pp. II-5-II -56.

9 *Ibidem*, p. vii.

10 [EU], *Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe A Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy*, 2016, pp. 28-29.

11 [North Atlantic Treaty Organization], NATO, *Allied Joint Publication 01, AJP-01, Allied Joint Doctrine*, 2017, pp. 2-4.

12 [https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics\\_156338.htm](https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_156338.htm), accesat la 15.05.2020.

13 <https://www.handbook.cimic-coe.org/1.introduction/1.1nato-and-a-comprehensive-approach/>, accesat la 01.05.2020.

14 <https://www.dex.ro/>, accesat la 01.05.2020.

15 *Ibidem*.

16 *Ibidem*.

17 *Concepția autorului*.

18 <https://www.dex.ro/>, accesat la 01.05.2020.

19 [NATO], *AAP-06, NATO Glossary of Terms and Definitions (English and French)*, NATO Standardization Office, 2019, p. 46.

20 Patrick Cullen, *Hybrid threats as a new "wicked problem" for early warning*, Hybrid Centre of Excellence, 2018, p. 5.

21 *Ibidem*.

22 Patrick J. Cullen, Erik Reichborn-Kjennerud, *Countering Hybrid Warfare Project: Understanding Hybrid Warfare*, Multinational Capability Development Campaign, 2017, p. 8.

23 Patrick Cullen, *Hybrid threats as a new "wicked problem" for early warning*, Hybrid Centre of Excellence, 2018, p. 5.

24 Horst W.J. Rittel, "Dilemmas in a General Theory of Planning", *Policy Sciences*, 4:2, pp. 161-167.

#### BIBLIOGRAFIE

[Department of the Army], *Army Doctrine Publication No. 2-0, ADP 2-0, Intelligence*, USA, July 2019.

[Department of the Army], *Army Doctrine Publication No. 3-0, ADP 3-0, Operations*, USA, July 2019.

[Department of the Army], *Army Doctrine Publication No. 5-0, ADP 5-0, The Operations Process*, USA July 2019.

[Department of the Army], *FM 6-0 Commander and Staff Organization and Operations*, USA, May 2014.

[EU], *Shared Vision, Common Action: A Stronger Europe A Global Strategy for the European Union's Foreign And Security Policy*, 2016.

[Joint Chiefs of Staff], *Joint Doctrine Note 1-18, Strategy*, USA, 2018.

[Joint Chiefs of Staff], *Joint Concept for Operating in the Information Environment (JCOIE)*, USA, July 2018.

[Joint Chiefs of Staff], *Joint Publication 2-0, Joint Intelligence*, USA, October 2013.

[Joint Chiefs of Staff], *Joint Publication 2-01, Joint and National Intelligence Support to Military Operations*, USA, July 2017.

[Joint Chiefs of Staff], *Joint Publication 2-01.3, Joint Intelligence Preparation of the Operational Environment*, USA, May 2014.

[Joint Chiefs of Staff], *Joint Publication 3-0, Joint Operations*, USA, October 2018.

[Joint Chiefs of Staff], *Joint Publication 3-08, Interorganizational Cooperation*, USA, October 2016.

[Joint Chiefs of Staff], *Joint Publication 3-24, Counterinsurgency*, USA, April 2018.

[Joint Chiefs of Staff], *Joint Publication 5-0, Joint Planning*, USA, July 2018.

[Land Warfare Development Centre], *Army Doctrine Publication Land Operations*, UK, March 2017.



[North Atlantic Treaty Organization], *Active Engagement, Modern Defence - Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization*, 2010.

[North Atlantic Treaty Organization], *Allied Joint Publication 01, AJP-01, Allied Joint Doctrine*, February 2017.

[NATO], *AAP-06, NATO Glossary of Terms and Definitions (English and French)*, NATO Standardization Office, 2019.

[Supreme Headquarters Allied Powers Europe], NATO, *Allied Command Operations Comprehensive Operations Planning Directive COPD Interim V2.0*, 2013.

[Supreme Headquarters Allied Powers Europe], NATO, *Allied Command Operations Comprehensive Operations Planning Directive COPD Interim V2.0*, October 2013.

Cullen J. Patrick, Reichborn-Kjennerud Erik, *Countering Hybrid Warfare Project: Understanding Hybrid Warfare*, Multinational Capability Development Campaign, 2017.

Cullen Patrick, *Hybrid threats as a new "wicked problem" for early warning*, Hybrid Centre of Excellence, 2018.

Rittel Horst W.J., "Dilemmas in a General Theory of Planning", *Policy Sciences*, 4:2.

Stiehm Judith Hicks, Townsend Nicholas W., *The U.S. Army War College: Military Education in a Democracy*, Temple University Press, 2002.

[https://www.hbr.org/resources/images/article\\_assets/hbr/1401/F1401C\\_A\\_LG.gif](https://www.hbr.org/resources/images/article_assets/hbr/1401/F1401C_A_LG.gif)

[https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics\\_156338.htm](https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_156338.htm)

<https://www.handbook.cimic-coe.org/1.introduction/1.1nato-and-a-comprehensive-approach/>

<https://www.dex.ro/>